

Discovering the Commentators

Parshat Ki Tetze

י כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַתִּגְדֹּה ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבוּיִם: יא וְרָאִיתָ בְּשָׂבִיָּה אִשָּׁת יִפְתָּ־תָאֵר וְחִשְׁקָתָ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה: יב וְהִבֵּאתָהּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָהּ אֶת־רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת־צִפְרֹנֶיהָ: יג וְהִסִּירָה אֶת־שְׂמֶלֶת שְׂבִיָּהּ מֵעָלֶיהָ וְיֹשְׁבָהּ בְּבֵיתְךָ וּבִכְתָּהּ אֶת־אֲבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחֵר כֹּן תָּבֹא אֵלֶיהָ וְיַעֲלֶמָהּ וְהָיְתָה לָּךְ לְאִשָּׁה: יד וְהָיָה אִם־לֹא תַחֲפָצֶה בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר לֹא־תִמְכְּרָנָה בְּכֶסֶף לֹא־תִעְבְּרָה בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עָוִיתָהּ:

10 When you take the field against your enemies, and the L-rd your G-d delivers them into your power and you take some of them captive, 11 and you see among the captives a beautiful woman and you desire her and would take her to wife, 12 you shall bring her into your house, and she shall trim her hair, pare her nails, 13 and discard her captive's garb. She shall spend a month's time in your house lamenting her father and mother; after that you may come to her and possess her, and she shall be your wife. 14 Then, should you no longer want her, you must release her outright. You must not sell her for money: since you had your will of her, you must not enslave her.

בעל הטורים

כי תעשה הישר. וסמך ליה כי תצא למלחמה. שאין יוצאין למלחמה אלא צדיקים (סוטה מד א). כי תצא. צא אליהם ואל תניחם לבא עליך פן ישחיתו הארץ:

ס' טעם ודעת לר"מ שטרנבוך

פתח בלשון יחיד "כי תצא", ואמר על אויבך לשון רבים, ונראה הטעם כי חובת היחיד היוצא למלחמה שיאמר בלבו כי בו תלוי הנצחון או התבוסה, ולא יולזל בתפקידו לאמר האויבים רבים המה, ומי אני כי אתייצב בפניהם, ואין יכולים לנצחם אלא ברבוי לוחמים, ומה אוסיף במעוט כחי ולא עלי מוטלת המלאכה, ואינו כן כי בהתלכדות היחידים לצאת למלחמה תלוי הנצחון, ואין לאחד מהם להתרפות ולהרפות ידי אחרים.

רש"י

ולקחת לך לאשה - לא דברה תורה אלא כנגד יצרג הרע. שאם אין הקב"ה מתירה ישאנה באיסור. אבל אם נשאה, סופו להיות שונאה, שנאמר אחריו (פסוק טו) כי תהיין לאיש וגו' וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה, לכך נסמכו פרשיות הללו:

רמב"ן

ואמר והסירה את שמלת שביה מעליה - כלומר תלבש בגדי אבל, וישבה בביתך - כאלמנה ולא תצא חוץ כלל, ובכתה את אביה ואת אמה - ותעשה כל זה ירח ימים - כי כן דרך האבלים: ועל דעת רבותינו (ספרי תצא יא) שאומרים שהכל לכער את יפיה, צוה שתסיר הבגדים הנאים מעליה, שהגוים ארורים הם בנותיהם מתקשטות במלחמה כדי לזנות אחריהן, ותגלח את ראשה שהוא נוול גדול, ותקוץ הצפרנים כי מנהג הנשים לגדל אותם ולצבעם במיני הפוך והצבעונים.

יח פִּי־יָהִי לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִיגָנוּ שְׁמָע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמָע אֲלֵיהֶם: יט וְתִפְשׁוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל־שַׁעַר מִקְדָּמוֹ: כ וְאָמְרוּ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִיגָנוּ שְׁמָע בְּקוֹלֵנוּ זֹלָל וְסָבָא: כא וְרָגְמָהּ כָּל־אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וְמָת וּבְעֶרְתָּ הָרָע מִקֶּרְבָּךְ וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמָעוּ וְיִרְאוּ:

18 If a man has a wayward and defiant son, who does not heed his father or mother and does not obey them even after they discipline him, 19 his father and mother shall take hold of him and bring him out to the elders of his town at the public place of his community. 20 They shall say to the elders of his town, "This son of ours is disloyal and defiant; he does not heed us. He is a glutton and a drunkard." 21 Thereupon the men of his town shall stone him to death. Thus you will sweep out evil from your midst: all Israel will hear and be afraid.

Rav S R Hirsch

This law which pronounces the death-sentence over a youthful delinquent as being "incurable", and declares his early death to be the one means of salvation from later complete degeneration — בן סורר ומורה נידון על שם סופו ימות זכאי וא"ל ימות חייב (ibid 17b) — fixes that sentence on quite sharply defined factors of age and behaviour; but quite specially on the relations of the parents to each other and to the son. Only if the parents work harmoniously together and completely hand in hand can the parental task of educating their children be achieved and the fault to lie in the incorrigible nature of the son. But just thereby is given the most significant indication of those factors which every successful bringing-up of children must start with. We went, at great length, very deeply into those factors in the article referred to above. Here we will limit ourselves to describing those factors only as far as they arise out of the explanation of the text.

תורה תמימה

ויש להעיר בכלל אופן המיתה בבן סורר"מ בסקילה לפי מה דמבואר בסנהדרין ס"ח ב' בטעם הריגת בן סורר שאינו נהרג על עבירה שעבר עתה אלא שהגיעה תורה לסוף דעתו שסופו ללסטם את הבריות, כלומר שיהי' רוצח, וא"כ למה לא יהרג עתה בדין רוצח שהוא בסייף, כיון דסיבת הריגתו היא מחמת עון רציחה, ואפשר י"ל עפ"י הדרשה שבסמוך שבן סורר"מ צריך הכרזה מדכתיב וכל ישראל ישמעו ויראו, וצריך שיהי' הדבר בפרסום, ומיתת סקילה היא בפרסום כמבואר בסנהדרין מ"ה א' בית הסקילה היה גבוה שתי קומות וכו', ועדיין צ"ע בזה ממיתת זקן ממרא שהיא בחנק וצריך ג"כ הכרזה, ואולי יש שם טעם אחר. והרא"ש, בפ"י על התורה כתב ע"ז שני טעמים, א' משום כיון שהוא מלסטם אינו משמר שבתות ונתחייב סקילה, ב' מדכתיב איננו שומע מכלל שהוא מקלל אביו או אמו וחייב סקילה:

ח כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וַעֲשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגִגְתְּךָ וְלֹא־תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי־יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ:

8 When you build a new house, you shall make a parapet for your roof, so that you do not bring bloodguilt on your house if anyone should fall from it.

נצי"ב - העמק דבר

בספרי מבואר דה"ה בית ישן, והא דכתיב בית חדש בא ללמדנו דהבונה בית חדש ראוי לייסדה ע"ד מצוה בתחלתה, והכי מבואר בזוהר פ' מצורע, מש"ה צוה ה' להכין ביתו במצות מעקה. והא דלא כתיב כן במצות מזוזה, הוא משום דמזוזה אינו תלוי בבנין בית כ"כ, משום דמי שאין לו מזוזה רשאי לדור בלא מזוזה, רק שעליו מצוה לקבוע מזוזה כשישיג כמש"כ בהע"ש שאי' קכ"ו אות ז', משא"כ מעקה תלוי בבנין הבית דאסור לדור בלי מעקה, מש"ה שייך יותר לחדש ביתו במצות מעקה.

חתם סופר

כִּי תִּזְכֶּנָה צִית מִדָּשׁ וְעָשִׂיתָ וְעַקָּה לְנִגְיָךְ וְלֹא תִּשֶׂים דְּמוּיִם
צִיחֶיךָ כִּי יִפּוֹל הַנוֹפֵל מִמֶּנּוּ עַפְּ"י וְשִׁחֲזוּ"ל שְׁחִיב
אִלֶּם לַעֲשׂוֹת גְּדֵרִים וְסִיגִים וּמִכָּ"ס צֶעַל תְּשׁוּבָה שְׁלִיכִיךְ
לִפְרוֹשׁ וְשִׁבְעִים שְׁעָרֵי הַיָּם שָׁלֹא לִיגַע בְּשַׁעַר א' שֶׁל אִיִּקוֹר
אֲמֹנֶס לְרִיךְ לֹא שְׁמִירָה יִחִירָה שָׁלֹא תִּחִי' הַשְּׁמִירָה לֹא
לְמַכְשׁוֹל כּוּ"ס חו"ה כִּי הִילָה"ר יִלְחֹם כִּנְגְדוֹ לְהַעֲצִיר גְּדֵר
וְכִי יִכּוֹל לֹא יִהְיֶה לֹא לְמַדְרִיגָה לַעֲלִית אֵל מִהַשְׁחִיר' וְשִׁמְחָה
אֵל אֲחֵרָה עַד שִׁיגַע צָנוּף הַאִיִּקוֹר וְהוּא הַצֶּעַל גְּדֵר יִהְיֶה
נִעֲשֶׂה ע"ז הַרְבֵּה מֵאֹד ע"ד מִה מֵלֹא אֲצוּתִיכֶם צִי עוֹל
כִּי רַחֲקוֹ מִמֶּנּוּ זֶה מִדָּוֹ הַקָּרָא כִּי תִּזְכֶּנָה צִית מִדָּשׁ שֶׁחֲחֵדָּשׁ
צִיחֶיךָ לְשׁוֹב אֵל ה' אֲזִי הַעִיקָר וְעָשִׂיתָ וְעַקָּה לְנִגְיָךְ גְּדֵרִים
וְסִיגִים אֵךְ אֲמֹנֶס הַשְּׁמִירָה שָׁלֹא תִּשֶׂים דְּמוּיִם צִיחֶיךָ שָׁלֹא
יִשֶׂים הַמַּעֲקָה הַהוּא דְּמוּיִם צִיחֶיךָ כִּי אֲוִלִי סוֹף שִׁיפּוֹל
הַנוֹפֵל מִמֶּנּוּ פֶּן מִן אֲחֵרֵי הַמַּעֲקָה יִפּוֹל חו"ו :

א כִּי־יִהְיֶה רִיב בֵּין אָנָשִׁים וְנָגְשׁוֹ אֶל־הַמִּשְׁפָּט וְשִׁפְטוֹם וְהִצְדִּיקוּ אֶת־הַצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הָרָשָׁע:
ב וְהָיָה אִם־בֵּן הַקֹּדֶשׁ הָרָשָׁע וְהַפִּילוּ הַשִּׁפְטָא וְהִקְהוּ לְפָנָיו כְּדִי רָשָׁעוֹ בְּמִסְפָּר: ג אַרְבָּעִים יִכְּנוּ לֹא
יִסִּיף פְּוִי־יִסִּיף לְהַכְתּוֹ עַל־אֵלֶּה מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אַחֲרֶיהָ לְעִינֶיהָ:

1 When there is a dispute between men and they go to law, and a decision is rendered declaring the one in the right and the other in the wrong 2 if the guilty one is to be flogged, the magistrate shall have him lie down and be given lashes in his presence, by count, as his guilt warrants. 3 He may be given up to forty lashes, but not more, lest being flogged further, to excess, your brother be degraded before your eyes.

תורה תמימה

ושׁוב מִפֶּרֶשׁ עַד הִיכָן שִׁיעוֹר הַמִּסְפֵּר - עַד אַרְבָּעִים, וְא"כ אֲנוּ מִסּוּפָקִים אִם עַד בְּכֻלָּ אוֹ לֹא עַד
בְּכֻלָּ, וְלִכְּנֹן אֵין לְהַכּוֹתוֹ יוֹתֵר מִל"ט פֶּן יַעֲבִרוּ עַל לֹא יוֹסִיף.

הכתב והקבלה

וּל"ל שֶׁאֵין הַמּוֹבֵן בְּמִלַּת יִכְנוּ כִּמוֹ אֲשֶׁר יִכָּה אִישׁ אֶת רַעְהוֹ, כ"א הוּא לְשׁוֹן חֲסֵרוֹן וְגִרְעוֹן הַמּוֹרְגֵל
בְּדַבְרֵי רז"ל מִנְכָּה לוֹ מִן הַדָּמִים, וּמִזֶּה אוֹלִי אוֹכֵל נִכָּה בֵּה, שְׁפִירָשׁ"י אוֹלִי אוֹכֵל לְחֹסֶר מֵהֶם
מִעֵט, וְכַתִּיב"ע שֶׁם אֵיכּוֹל לְאַזְעוּרִי. וְעַמ"ש לְעִיל בְּמִלַּת אֵךְ שֶׁהוּא ג"כ מִלְשׁוֹן נִכְיוֹן. וְלֹא נִמְנָעוּ
רז"ל (סִנְהֶדְרִין ק"ד) מִלְקָרוֹא אֶת אִשֶּׁת אִישׁ בְּשֵׁם בֵּית נִכְתָּה. ע"ש שֶׁנִּבְרָאָה הָאִשָּׁה מִן הַצֶּלַע
שֶׁנִּפְחַתָּה וְנִחְסְרָה מִן הָאָדָם. וְשֶׁם אַרְבָּעִים כָּאֵן הוּא מִסְפֵּר סְדוּרִי (דַּעַן פִּיעֵרְצִיגְסְטֵעַן) כִּמוֹ וְהִי
בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה (דְּבָרִים א') הִיוּ נִכּוֹנִים לְשִׁלְשֵׁת יָמִים פ' לְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְכֵן מִקֵּץ שְׁלֹשׁ שָׁנִים
(דְּבָרִים י"ט) שֶׁהוּא תַּחֲלַת שָׁנָה שְׁלִישִׁית, וְכֵן וְשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה מִרְדּוֹ (בְּרֵאשִׁית י"ד) דְּלִרְשָׁב"ג
בְּב"ר אֵין פ' שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה נִמְשָׁכוּ יְמֵי הַמְרִידָה אֵלֹא בְּשִׁנַּת הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. וְכֵן כָּאֵן אַרְבָּעִים
יִכְנוּ יִרְצָה הַהִכָּאָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁהִיא הָאַרְבָּעִים יִגְרַע וְיִחְסֹר מִמֶּנּוּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִלְקָה כ"א ל"ט. וְאֵל
יִקְשֶׁה בְּעִינֶיךָ לְמָה לֹא אָמְרָה תוֹרָה בְּפִירוּשׁ תִּשְׁעֵי וְשִׁלְשִׁים יִכְנוּ, דֹּא"כ לְעוֹלָם הֵיִינוּ מִלְקִין מִסְפֵּר
זֶה, בְּאֵין הַבְּדֵל בֵּין גִּבֹּר חֲזָק בַּעַל כַּח, בֵּין חֶלֶשׁ הַגּוֹף, וּבְאַמַּת צְרִיכִים אֲנוּ לְבִדִּיקַת הַבְּקִיָּאִים
בְּכָל אֶחָד מִמֶּחֱוִיבֵי מִלְּקוֹת, וְאוֹמְדִין אוֹתוֹ אִם הוּא חֲזָק אוֹ רַפָּה כִּפִּי הַמְּקוּבֵּל בִּידְיָנוּ, לִכְּנֹן גְּבֻלָּה
הַתּוֹרָה אֶת הַמִּסְפֵּר הַיּוֹתֵר רַב וְהִיא הָאַרְבָּעִים, וְאָמְרָה הַכָּאָה זֶה שֶׁהִיא הָאַרְבָּעִים יִכְנוּ יִגְרַע
וְיִחְסֹר מִמֶּנּוּ, וּבִזֶּה הָאוֹפֵן הַרְשׁוֹת נִתּוֹנָה לְב"ד לְהַכּוֹתוֹ כִּפִּי כַח הַמוֹכָה.

יִזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָךְ עַמְלֵק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: יֵח אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיּוֹנֵב בְּךָ כָּל-
הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עָנָה וַיִּגַע וְלֹא נָרָא אֱלֹהִים: יֵט וְהָיָה בְּהֵנִיחַ ה' אֲלֶיךָ | לָךְ מִכָּל-אִיכִיד
מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֲלֶיךָ נָתַן לָךְ גִּחְלָה לְרִשְׁמָהּ תִּמְחָה אֶת-יִזְכֹּר עַמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא
תִשְׁכַּח:

17 Remember what Amalek did to you on your journey, after you left Egypt 18 how, undeterred by fear of G-d, he surprised you on the march, when you were famished and weary, and cut down all the stragglers in your rear. 19 Therefore, when the L-rd your G-d grants you safety from all your enemies around you, in the land that the L-rd your G-d is giving you as a hereditary portion, you shall blot out the memory of Amalek from under heaven. Do not forget!

Nechama Leibowitz - Studies in Deuteronomy

We may immediately perceive considerable variation between the two passages. In *Exodus* we have a factual account of what happened. Amalek came and fought. There is no evaluation of the event. But in *Deuteronomy* the wickedness of Amalek and the feebleness of Israel are thrown into relief. The destruction of the weak how he “smote the hindmost of thee, all that were enfeebled” is emphasised. In *Exodus* following the factual account we have the divine decision, the program of the Almighty for wiping out Amalek and His eternal declaration of war against them. In *Deuteronomy*, however, this task of fighting Amalek is imposed on Israel. The difference may be said to derive from the divergent character of these two books of the Pentateuch. *Exodus*, like *Numbers*, recounts the incidents that happened to Israel in the wilderness. In *Deuteronomy* Moses devotes his attention to the precepts and tasks which would be obligatory on the people in their homeland, in the organization of their social and political life in accordance with the will of God. As we have had occasion to mention before, Moses speaks as a historian in *Exodus* and *Numbers*, but as a lawgiver and moralist in *Deuteronomy*. The difference between the two passages becomes clear if we bear this in mind. Where the Almighty is setting forth His program for the future there is no need to dwell on the cruelty of Amalek. The divine will stands in need of no motivation. But in our sidra where Israel is commanded a specific precept, that of remembering and blotting out Amalek, the awesome character of the task requires explaining for them to appreciate its necessity. The Torah always strives to appeal to the heart and understanding of its audience.

But in spite of all these explanations commentators in all ages have been puzzled and even thunderstruck by the specific command to wipe out a whole nation and blot out its memory, without reservation or qualification. Furthermore, and perhaps the solution lies in this direction, no other nation is described in the Torah by the phrase “and he feared not God”. Such an outright condemnation of a whole people does not occur elsewhere. Let us analyse the

implications of this phrase by comparing the contexts in which it is used. We find this expression employed four times in the Torah in connection with heathen peoples or individuals:

כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה

Because I thought: Surely the fear of God is not in this place...

(Genesis 20, 11)

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף... וְזֹאת עָשׂוּ וַחֲיוּ אֶת-הָאֱלֹהִים אֲנִי נֹרָא:

And Joseph said unto them... This do, and live; for I fear God.

(Ibid. 42, 18)

וַחֲתָנָאן הַמִּיּוֹלֶדֶת אֶת-הָאֱלֹהִים וְלֹא עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵיהֶן מִלֵּד
מִצְרַיִם...

But the midwives feared God, and did not as the king of Egypt commanded them...¹

(Exodus 1, 17)

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עַמְלֵק... אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיּוֹנֵב בְּךָ כָּל הַנֶּחֱשָׁלִים
אַחֲרֶיךָ... וְלֹא נָרָא אֱלֹהִים:

Remember what Amalek did unto thee...

How he met thee by the way, and smote the hindmost of thee, all that were enfeebled in thy rear...

and he feared not God.

(Deuteronomy 25, 17—18)

What is the common denominator of these contexts? What is the character of the fear of God that animates or should animate those who do not belong to the stock of Abraham, Isaac and Jacob and have not accepted the yoke of the Torah and its precepts? Evidently the criterion of God-fearingness (יראת שמים) in all these four contexts may be measured by the attitude of the subject to the weak and the stranger. Where the fear of God is lacking the stranger who is homeless in a foreign land is liable to be murdered. Out of fear of God the Egyptian prince releases the suspects from prison and sends them home, the midwives transgress the royal command and do not slay the children of the strangers. In our context Amalek is condemned for killing the weak and smiting the feeble because “he feared not God”.

This is evidently the reason why we were commanded to blot out the memory of Amalek since they came and fell upon the defenseless and weary without any pretext whatsoever. The Children of Israel were not entering their territory and it was purely a wanton attack. “Amalek” against whom the Almighty declared eternal war is not any more an ethnic or racial concept but is the archetype of the wanton aggressor who smites the weak and defenseless in every generation.